

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sifre Ḳodesh

‘im targumim u-ve’urim mi-meḥabrim shonim

Sefer Yirmeyah

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 596 [1835 oder 1836]

אנ הימרי

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9113

שָׁמְעוּ עֲצַת־יְהוָה אֲשֶׁר יַעֲזִיב אֶל־
 בָּבֶל וּמַחְשְׁבוֹתָיו אֲשֶׁר חָשַׁב
 אֶל־אֶרֶץ כְּשָׁדִים אִם־לֹא יִסְחָבוּם
 צְעִירֵי הַצֹּאן אִם־לֹא יַשִּׁימוּ
 עֲלֵיהֶם נֹוּה: (מו) מְקוֹל נְתַפְשֶׁה
 בָּבֶל גִּרְעֵשֶׂה הָאָרֶץ וּזְעָקָה בְּגוֹיִם
 נִשְׁמָע:

הערעט דען ראטהשלוס דעם
 עיוניען דען ער בעשלאססען,
 הערעט זיינען פלאן דען ער
 ענטווארפען איבר דאן כשריב
 לאנד. — ער צערפליישעט
 זיאדיא צארטען שאאפע אונד
 איהרע הירדע איבער זיא
 רייסט ער ניעדער. (מו) פֿאָן
 דעם רופֿע: ככל איזט
 עראבערט, ערכעכט דער
 ערבאדען, דאן געשרייא
 געהט פֿאָן פֿאָלק צו פֿאָלק.

נא (ח) כֹּה אָמַר יְהוָה הִנְנִי מַעִיר
 עַרְב־בָּבֶל וְאֶל־יֹשְׁבֵי לֵב־קַמִּי
 רוּחַ מִשְׁחִית: (ג) וְשִׁלַּחְתִּי לְבָבְלוֹ
 זָרִים וּזְרוּהָ וַיִּבְקְקוּ אֶת־אֶרְצָהָ
 כִּי־הִיוּ עָלֶיהָ מִסָּבִיב בְּיוֹם רָעָה:
 (ג) אֶל־יְדִרְךָ יְדִרְךָ הַדִּירְךָ קִשְׁתּוֹ
 וְאֶל־יְתַעַל בְּסָרִיגּוֹ וְאֶל־תְּחַמְלוֹ
 אֶל־בְּחַרְיָה הַחֲרִימוּ כָל־צְבָאָה:

נא (ח) זא שפריכט דער עוויג
 גע: איך עררעגע וויג
 דער ככל, ווידער דיא בעוואָה
 גער דעם הערצענס מיינער
 פיינדע איינען פֿערדערבליכען
 ווינד. (ג) שיקקע ווארפלער
 איבער ככל, דיא עס וואָר
 פֿעלן, אונד זיין לאנד אויס
 לעזרען, דא זיא עס אומריג
 גען אן יענעס טאגע דעם איג
 גליקס. (ג) קאממעט היעהער
 איהר שיטצען, יעדער, דער
 נורדען כאגען שפאָננעט, יע
 דער, דער נור מיט פאָנצער זיך ערהעכעט, שאָנעט ניכט איהרע קריעגער, פֿערהעערעט

ידרך כחיב ולא קרי
 ונשלו
 דער, דער נור מיט פאָנצער זיך ערהעכעט, שאָנעט ניכט איהרע קריעגער, פֿערהעערעט

ר ש י

(סה) לעירי הלאן. פרס לעיר לבני יפת:
 נא (א) לב קמי. כשדים בני דח"ת כ"ש: רוח משחית. את רוח מלך פרס ומדי שהוא משחית
 רוח טלנ"ט בלע"ז: (ב) חירוב. ונסלוב: ויבוקקו. וירוקנו: (ג) אל ידרוך הדורך. הרי
 זה מקרא קצר אל אשר אני אומר אם ידרוך הדורך קשתו: ואל יתעל בסריונו. אל יפסא:

ב א ו ר

(מו) מקול נהפשה בכל, מקול שנחפשה בכל, וכן חרגם יונתן מקל דאיתחדת בכל זעת
 ארעא (רד"ק).
 נא (א) יושבי לב קמי, כנוי לבבל כי כל ארץ כשדים שונא ה' ועיר בכל כמו הלך, וטעם
 יושבי בכל (רמ"א) וב"כ מפי' הרד"ק. (ב) זרים וזרוה, זרים נכרים, זרוה מן
 מזרה ישראל והוא לשון נופל על לשון לזכות וזרים נשקל קמים מנחי העי"ן זרוה מנחי הלמ"ד
 מבנין הדגוש והרי"ג אינה ראוי להדגש, ויתכן לפרש זרים זרוה ענין אחד ושם אחד ויהי'
 זרים חאר בכלם דוים וב"כ וכת"י בוזין ויבזוזיון (רד"ק) וב"כ. (ג) אל ידרוך, השיעור
 במקרא הכנז הזה לדעתי כן הוא, ידרך או יבא הדורך אל דורכי קשת ואל יתעל בסריונו,
 ימל"ז הדורך הוא נושא ה. אשר, ונאמר על רובה קשת כאשר יקרא הדורך ביקב או בנת דורך
 סתם

דאז גאנצע לאנד, (ד) דאס
 כשדים'ס בארען בעדעקט
 ווערדע מיט ערשלאגענען, דיא
 שטראססען מיט פֿערוואונדע.
 טען. (ה) ניין, ניכט פֿער.
 לאכסען בלייבט ישראל אָדער
 יהודה פֿאָן זיינעם גאָטטע,
 פֿאָן דעם העררן דער הינער.
 שאַארען; דען פֿאַלל דער
 שטראַפֿגעריכטע איזט יעטצט
 איהר לאַנד פֿאַם הייליגען
 ישראל'ס. (ו) פֿלייכט אויס
 בכל'ס מיטטע, יעדער בע.
 זאָנדערס זיין אויף זיין לעבען
 בעדאָכט, דאָס ניכט אויך אויך
 טרעפֿע איהרעס פֿרעפֿעלס
 לאָהן, דען איינע ראַכעצייט
 דעם עוויגען איזט עס, ער
 פֿערגילט איהר, וואָס ער שול.
 דיג וואָר. (ז) איין גאָלדענער
 קעלך איזט בכל אין דעם עוו.
 גען האַנד, דער טרונקען מאַכט
 דיא גאנצע ערדע; פֿאָן איה.
 רעם וויינע טרינקען דיא פֿעל.

(ד) וּנְפְלוּ חֲלָלִים בְּאֶרֶץ כְּשָׁדִים
 וּמְדַקְרִים בְּחוּצוֹתֶיהָ: (ה) כִּי לֹא־
 אֶלְמָן יִשְׂרָאֵל וַיְהוּדָה מֵאֲרָהֵיו
 מִיְהוָה צְבָאוֹת כִּי אֲרָצָם מְלָאָה
 אֲשֶׁם מִקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל: (ו) גִּסּוּוּ
 מִתּוֹךְ בָּבֶל וּמִדְּמוֹ אִישׁ גִּפְשׁוֹ
 אֶרְתְּדָמוֹ בַּעֲוֹנָה כִּי עַתְּ נִקְמָה
 הִיא לַיהוָה גְּמוּלָהּ הוּא מְשַׁלֵּם לָהּ:
 (ז) כּוֹס־זָהָב בָּבֶל בְּיַד־יְרֵחוֹ
 מְשַׁכֶּרֶת כָּל־הָאָרֶץ מִיַּיְנָה שְׁתוּ
 גוֹיִם עַל־כֵּן יִתְהַלְּלוּ גוֹיִם:
 (ח) פֶּתָאֵם נִפְלָה בָּבֶל וְהַשְׁבֵּר
 הִילִיכּוּ עָלֶיהָ קָחוּ צְרִי לְמַכְאוּבָהּ
 אֹולֵי הַרְפָּא: (ט) רַפְּאֵנוּ אֶת־

בבל

קער, דאָרום ווערדען זיא אַללע בעטייכט. (ח) אָבער פלעטצליך (פֿעולט דער בעכער)
 פֿעללט בבל, אונד ווירד צערשפליטטערט; אָ בעוויינעט עס! שאַפֿעט באַלואַם זיינעם
 שמערצע, פֿיעללייכט ווירד איהם געהאַלפֿען. (ט) וויר פֿערוואַטען עס, בבל צו היי
 לען

ר ש י

(ח) כִּי לֹא אֶלְמָן. לאַ שמוּ מלנקים נקמתו: כִּי אֲרָם. של כשדי': (ו) גִּסּוּוּ. ישראל מחוק
 נבל: (ז) כּוֹס זָהָב. הימה בבל עד הנה ביד ה' לשבר זה את כל הארץ יין הקימה: על כן
 יתהוללו גוים. נשחברו ונשטמו: (ט) נגע אל השמים משפּטה. נבה פורענותם עד אל השמי':
 הוֹלִיחַ

ב א ו ר

סחם, והיא קריאה אל האויב לבוא על כל דורכי קשת ועל כל אנשי מלחמה נבבל כדרכו לרוב
 בננוקה זאת, ואומר כן בלשון נופל על לשון על הדריכה ועל העליה והנן. (ה) מלאה אשם,
 אשם מענין שממה וגם מענין עון, ולכן הוא לרוב שממה הנאה על העון לעונש כמו הקאש'אם
 חלבים (תהלים ח' י"א) ועיין בהמבאר שם וכיוצא בזה, ולפי כוונה זאת חרגמתי לומר זה
 האות לישראל כי ינהיגם מרחמם ולא יעונם כי ארנס מלאה אשם, ר"ל כל השוכנים עמה
 בארנס יאשמו ויענשו בידו המזקה נכמו ובגבורתו נכ"מ אשר המה יושבים. (ז) ביד ה', מלך
 נבל היה שליח האל להחריב גוים, והוא מה שאמר לשעלה קח את כוס היין החמה הזאת
 מידי והשקית אותם את כל הגוים וכן אמר הנה מיינה שמו גוים (רד"ק) וב"ת. (ח) שחאום
 נשלה

בְּבֶל וְלֹא נִרְפְּתָה עֲזֹבוֹהָ וְגַלְגָּל
 אִישׁ לְאֶרְצוֹ כִּי־נִגַע אֶל־הַשָּׁמַיִם
 מִשְׁפָּטָהּ וְנִשְׂאָה עַד־שָׁחֲקִים:
 (י) הוֹצִיא יְהוָה אֶת־צַדִּיקְתִּינוּ בָּאוֹ
 וְנִסְפְּרָה בְּצִיּוֹן אֶת־מַעֲשֵׂה יְהוָה
 אֱלֹהֵינוּ: (יא) הִבְרֹוּ הַחֲצִיִּים מִלְּאוֹ
 הַשְּׁלֵטִים הָעִיר יְהוָה אֶת־רוּחַ
 מַלְכֵי מִדְי כִּי־עַל־בְּבֶל מִזְמֶרְתּוֹ
 לְהִשְׁחִיתָהּ כִּי־נִקְמַת יְהוָה הִיא
 נִקְמַת הַיְכָלוֹ: (יב) אֶל־חֹמֹת בְּבֶל
 שְׂאוּ־גַם הַחֲזִיקוּ הַמְּשֻׁמֵּר הַקִּימוּ
 שְׁמָרִים הַכִּינוּ הָאֲרָבִים כִּי־גַם־זָמַם
 יְהוָה גַּם־עָשָׂה אֶת־אֲשֶׁר־דִּבֶּר
 אֶל־יִשְׂבֵי בְּבֶל: (יג) שִׁכְנֹתַי עַל־
 מִסְרָבִים רַבֹּת אוֹצְרֹת בָּא קֶצֶד
 אֲמַת בְּצַעַךְ: (יד) נִשְׁבַּע יְהוָה

תרגום אשכנזי קמג

לעז, אכער איכזאנסט, עם
 געגעזעט ניכט. זאָ פֿערלאַס.
 סעט עם דען, לאַססעט אונו
 ווענגעהען, יעדער אין זיינע
 היימאטע צוריק, דען ביז צום
 היימעל רייכט איהר פֿער־
 ברעכען, ביז אין דיא וואַלקען
 ערהעכט עס זיך. (י) דער עווי.
 גע האַט געצייגט, דאָס גע.
 רעכט אונזערע זאָלע איזט;
 זאָ קאָממעט נון, לאַססעט
 אונו ערצעהלען אין ציון דיא
 ווירקונג דעס עוויגען אונזע.
 רעסנאַטטעס. (יא) שערפֿעט
 דיא פֿיילען, פֿיללעט דיא
 קעכער! אויפֿנערענט האַט
 דער עוויגע דען מוטע דער
 מעדישען העררשער, געגען
 בכל איזט וויאָנשלאַנג, עס גאַנץ
 צו פֿערניכטען; דען דיא ראָכע
 דעס עוויגן איזט עכ, דיא ראָכע
 זיינעס טעכפֿעלס. (יב) אויף
 דען מויערן בכל'ס שטעקזעט
 דיא פֿאַהנע אויס, פֿערשטער.
 קעט דיא בעזאָטצונג, שטעל.
 לעט פֿאַסטען אויף, לאַססעט

שכנת קרי
 צנאח
 אין בערייט מאַכט דען הינטערהאַלט; דען בעזאָסען האַט עם דער עוויגע, אונד
 וואָס ער בכל'ס בעוואָהנערן פֿערהייסען, פֿאַללזיהרט ער אויך געוויס. (יג) אָ דוא בע.
 וואָהנערין וואָס צעררייכער פֿלורען! רוא, דער אונגעהייערן שעטצע בעזיטצערין!
 דיין ענדע נאָהעט! דאָ ציעל דינער האַבזשט. (יד) גע שוואַרען האַט דער הערר דער
 העער־

ר ש י

(י) הוליא ה' את גִּדְּוֹתֵינוּ. מוכרנו לפניו לזנות ונאזו לדקות אבותינו לפניו: (יא) הכרו. לשון
 נקיין: השלטים. אשפות שהחלים נתונים בהם: (יב) גם זמא ה'. זה ימים רבים גם עזה
 את מוזמתו דרך המקרא לדבר שני גאין זה אשר זה ועל ידי האחרון בא הראשון: (יג) בא
 קלך. קן שלך: אמת בלעך. מדת חמאך. ל"א אמת בלעך מדת סופך כמו כי יבלע:

ב א ו ר

גבלה, הכוס עלמה ותזנר גם היא. (יא) הכרו החצים, לשון נקיין (רש"י) והוא מאמר לאנשי
 בבל לומר הכינו והניחו את אשר בידכם להלחם ולהציב מהם סרעה, אבל למנס תיעבו ותיעבו
 כנחזר בסוף הפרשה. (יג) שיבנת על מים רבים, בבל רבת מים, וכן הוא דרך משל על
 רוב הטובה שאיה לה מן רבת אונרות אשר אונרות התבואה או אונרות כסף והב
 (רד"ק). אמז בצנך, מדת בלעך ר"ל נאדם שמדתו ובלעט יבואלים כן מדד לך סאל (סג"ל).

העערשאַארן ביא זיינעם ווען.
 זען, פֿיר וואָהר וויא הייאשרעק-
 קען לאַס איד שאַארענווייזע
 מענשען איבער דיק הערפֿאַל-
 לען, אונד היידר דיר צורופֿען.
 (טו) דיא ערדע שוף ער מיט
 איינגער קראַפֿט, דאָז וועלט-
 אַלל גרינדעטע ער מיט זיינער
 ווייזהייט, דיא היממעל וואור-
 דען געשאַפֿאנט מיט זיינער
 פֿערנונפֿט. (טז) ביים געטאָ-
 זע, ווען ער וואַסער פֿלוטהען
 אין דיא ליפֿט זענדעט, דיא
 וואַלקען פֿאַם ראַנדע דער ער-
 דע הערויפֿהרט, דיא בליט-
 צע אין רעגען אומוואַנדעלט,
 אונד דען ווינד אויס זיינער
 האַפֿט לעסט. (יז) דער מענש
 הינגעגען איזט בעטהארט אונד
 אונוויססענד, יעדער גאַל-
 שמייער מוס זיינעם בילדעם
 זיך שעמען, דעססען גיס נור
 טיישונג אונד אָהנע לעכענס-
 גייסט איזט; (יח) טאַנד זינד

צבאות בנפשו כי אם מלאתיך
 אדם כילק וענו עליך היודד:
 (טו) עשה ארץ בכהו מכין תבל
 בהכמתו ובתבונתו נטה שמים:
 (טז) לקול תהו המון מים בשמים
 ויער נשאים מקצה ארץ ברקים
 למטר עשהו ויצארוה מאצרתיו:
 (יז) נבער כל אדם מודעת הביש
 כל צרף מפסל כי שקר נסכו
 ולא רוח בם: (יח) הבל המה
 מעשה תעתעים בעת פקדתם
 יאבדו: (יט) לא כאלה חלק
 יעקוב כייוצר הכל הוא ושבת
 נחלתו יהוה צבאות שמו:
 (כ) מפץ אתה לי כלי מלהמה

זיא אַללעוואַממט, איין געמעכטע דעם טרוגס, דאָז צו גרונדע געהען מוס צור צייט דער
 אָהנדונג. (יט) ניכט אַלואַ איזט יעקב'ס טהייל; דיעוער איזט דער שעפֿער אַללער
 וועזען אונד דיא שטיטצע זיינעם אייגענטהומס, הערר דער העערשאַארען איזט זיין
 נאַמע. (כ) איין צערשאַעטטערער וואַרסט דוא מיר, איינע וואַפֿע צום אַנגריפֿע, מיט

ר ש י

(יד) בנפשו. אינשימישי"מוש בלע"ז: כי אס. לשון נאמת: וענו עליך היודד. וירמון עלך נקלהן:
 מלאתיך אדם. אמליניך מסרית עממין דסניאין כחלא: (יז) נבער כל אדם. העושה פסל לאלוה: נסכו.
 לשון מסכה: (יח) בעת פקדתם. כשיפקוד הקב"ה עליהם ועל עובדיה: (יט) ושבת נחלתו.
 יעקב הנזכר למעל' נראש המקר': (כ) מפץ אתה לי. עד הנה העמדתיך לי להשחית ולמסן
 חת

ב א ו ר

(טו) עושה ארץ, עיין מ"ש על המאמר הזה בפ' י' י"ב. (יט) ושבת נחלתו, תרגמתי פה
 מענין משען ומשענה כמו שנטך ומשענתך (תהלים ב"ג ד') והוא הכנוי להש"י הוא יוצר הכל
 והוא עמוד עולם לנחלת יעקב, הפוך ממה שאמר למעלה על האלילים הנל המה מעשה תעתועים.
 וכח הרד"ק ושנה הפרשה הנה לענין אלילים שהיו בוטחים בהם בני כנל והיו חושבים כי
 בעבודתם היתה כללחתם, ועיין מ"ש להלכה במקרא מ"ו. (כ) משץ אהה, כל המאמר כלו
 תרגמתי

וּנְפַצְתִּי בָּךְ גּוֹלִים וְהִשְׁתַּחֲתִי בָּךְ
 מִמְּלָכוֹת: (כא) וּנְפַצְתִּי בָּךְ סוֹס
 וּרְכָבוֹ וּנְפַצְתִּי בָּךְ רֶכֶב וּרְכָבוֹ:
 (כב) וּנְפַצְתִּי בָּךְ אִישׁוֹ אִשָּׁה וּנְפַצְתִּי
 בָּךְ זָקֵן וְנָעַר וּנְפַצְתִּי בָּךְ בָּחֹר
 וּבַתּוּלָה: (כג) וּנְפַצְתִּי בָּךְ רֵעָה
 וְעֵדְרוֹ וּנְפַצְתִּי בָּךְ אֶכְרִ וְצִמְדוֹ
 וּנְפַצְתִּי בָּךְ פְּחֹזֹת וּסְגָנִים:
 (כד) וְשַׁלַּמְתִּי לְבָבָל וּלְכָל אוֹשְׁבֵי
 כְּשָׂדִים אֶת כָּל־רַעְתֶּם אֲשֶׁר־
 עָשׂוּ בְצִיּוֹן לְעֵינֵיכֶם נָאִם יְהוָה:
 (כה) הִנְנִי אֹרִיךְ הַר הַמִּשְׁחִית
 נָאִם־יְהוָה הַמִּשְׁחִית אֶת־כָּל־
 הָאָרֶץ וְנָטִיתִי אֶת־יָדֵי עָלֶיךָ
 וְגִלְגַּלְתִּיךָ מִן־הַסְּלַעִים וּנְתַתִּיךָ
 לְהַר שָׂרְפָה: (כו) וְלֹא־יִקְחוּ מִמֶּנִּי
 אָבִן לְפָנָה וְאָבִן לְמוֹסְדוֹת כִּי־
 שִׁמְמוֹת עוֹלָם תִּהְיֶה נָאִם־יְהוָה:
 (כז) שְׂאוּ־נֶס בְּאָרֶץ תִּקְעוּ שׁוֹפָר
 בְּגוֹיִם קִדְשׁוּ עָלֶיךָ גּוֹיִם הַשְׁמִיעוּ
 עָלֶיךָ מִמְּלָכוֹת אֲרָרְט מְנִי

מיט דיר צערשמעטטערטע
 איד פֿעלקער, פֿערהעערטע
 איד קעניגרייכע. (כא) מיט דיר
 צערשמעטטערטע איד ראָס
 אונד רייטער, צערשמעטט
 טערטע איד דען וואַגען אונד
 זיינען לענקער. (כב) מיט דיר
 צערשמעטטערטע איד מאַן
 אונד ווי ב, גריוו אונד קנאַבען,
 דען יינגלינג אונד דיא יונג
 פֿרויא; (כג) מיט דיר צער־
 שמעטטערטע איד הירט אונד
 העערדע, דען אַקקערסמאַן
 אונד זיין געשפּאַן, צערשמעטט
 טערטע איד פֿירסטען אונד
 פֿיהרער. (כד) גון ווילל איד
 פֿערגעלטען בכל, שפּריכט
 דער עוויגע, פֿערגעלטען דען
 בעוואָהנערן כשדים פֿיר אַל.
 לע באַוהייטען, דיא זיא אין
 ציין פֿאַר אייערען אויגען אויס־
 געאיכט האַבען. (כה) יא איד
 קאַמוע איבער דיק, דוא פֿער־
 דערבענדער בערג, דער דוא
 פֿערדערבן בראַכטעסט איבער
 דאָ גאַנצע לאַנד, איד קאַמוע
 איבער דיק, שפּריכט דער עווי־
 גע, שטרעקע מיינען אַרם אויס,
 וועלצע דיק העראַב פֿאַן דיע־
 זעם פֿעלד אונד מאַכע צום
 בראַנדבערגע דיק, (כו) ניכט
 איינען עקשטיין, ניכט איי־
 גען שטיין צור גרונדפֿע־
 כטע ווירסט דואַראַרביעטהען
 קאַנגען, דען איינע עוויגע

ואשכנז

וויסטע ווירד אויס דיר. זא שפּריכט דער עוויגע. (כו) שטעקקעט פֿאַהנען אויס
 אים לאַנדע, לאַססעט דיא פּאַזינען ערשאללען אונטער דען פֿעלקערן, רי־
 סטעט ווירער זיא דיא פֿעלקער, רופֿעט הערכייא דיא רייכע אררט, מני אונד אשכנז,
 ר ש י

את הזמות שנרתי עליהם גולה: (כד) ושלמתי לנבל. אחרי כל זאת שאגמור נקמתי על ידו
 באומות: (כו) קדשו. זמנו: טפסר. לאן חיל (או לאן אדון): סמר. הרי"נייר כלע"ז כמו

ב א ר

תרגמתי לפי פירש"י ע"ש. (כו) אררט מני, פלכי ארן מרמזעניען הקרובה לנבל וגם אשכנז

בעשטעללעט פֿעלרהערן ווי.
 דער זיא, כרינגעט מוטהונע
 ראָססע הערויף, גלייך דעזובאַר.
 שטיגען היישרעקקען. (כמ) רי.
 סטעט ווידער זיא דיא פֿעל.
 קער, דיא העררשער מדיִם,
 זיינע פֿיהרער, זיינע מאַט.
 האָבער אַללע, יא אַללעס
 וואָס אונטער זיינער באַטהמע.
 סינקייט זיך בע פֿינדעט,
 (נט) דאָס דיא ערדע ערכעכע
 אונד שוואַנקע, דען פֿאַלל.
 פֿיהרט ווירר דעס עוויגען פֿאַר.
 זאָטץ ווידער בכל, דאָז גאַנצע
 לאַנד וויסט צו מאַען אונד
 אונבעוואָהנבאַר. — (ל) דיא
 קריענער בכל'ס פֿערמיידען
 אַללע געגענוועהר, האַלטען
 אין דען פֿעסטונגען זיך, זאָ
 שווינדעט הין איהרע קראַפֿט,
 זאָ ווערדען י ווייבערן גלייך,
 לי כֵּט וועררען אַנגעצונדעט
 איהרע וואָהנונגען, אונד ער.
 כראַען איהרע ריעגעל.
 (לא) אַיילבאַטע שט:סט אויף
 אַיילבאַטע, פֿערקינדער אויף
 פֿערקינדער, אום צו פֿערקיני
 דען דעם קעניגע פֿאַן כבלדאָס

וּאֲשַׁכְּנוּ פְּקִדוֹ עֲלֵיהֶּ טַפְסָר
 הַעֲלוֹ-סוּס כִּילָק סָמַר: (כח) קִדְשׁוֹ
 עֲלֵיהֶּ גּוֹיִם אֶת-מַלְכֵי מְדֵי אֶת-
 פְּחוּתִיהָ וְאֶת-כָּל-סַגְּנֶיהָ וְאֶת
 כָּל-אֶרֶץ מַמְשֻׁלָּתָהּ: (כט) וְהָרַעַשׁ
 הָאָרֶץ וְתַחֵל כִּי קָמָה עַל-בָּבֶל
 מִחֲשָׁבוֹת יְהוָה לְשׁוֹם אֶת-אֶרֶץ
 בָּבֶל לְשִׁמְהָ מֵאֵין יוֹשֵׁב: (ל) חֲדָלוּ
 גְבוּרֵי בָבֶל לְהִלָּחֵם יֹשְׁבוֹ
 בְּמִצְדוֹת נְשֻׁתָהּ גְבוּרָתָם הָיוּ
 לְנָשִׁים הַצִּיתוּ מִשְׁכַּנְתֶּיהָ נִשְׁבְּרוּ
 בְּרִיחֶיהָ: (לא) רֵץ לְקִרְאֵת-רֵץ
 יְרוּץ וּמַגִּיד לְקִרְאֵת מַגִּיד לְהַגִּיד
 לְמַלְךְ בָּבֶל כִּי-נִלְכְּדָה עִירוֹ
 מִקְצָה: (לב) וְהַמַּעֲבָרוֹת נִתְּפְּשׁוּ
 וְאֶת-הָאֲגָמִים שָׂרְפוּ בְּאֵשׁ וְאֲנָשׁוּ
 הַמִּלְחָמָה נִבְּהָלוּ: (לג) כִּי כֹה

אמר
 אַננעגריפֿען זיינע רעדדענץ ויִיא פֿאַן אַללען וויטען. (לג) בעועטצט (וינד) דיא פֿורטהען,
 אויסגעכראַנגט (וינד) דיא זימפֿע, אונד מוטהלאָז (חינט) דאָז קריענספֿאַלק; (לג) דען

ר ש י

חטט שערות נשרי (איוב ד') : (כט) ותחול. לשון תלמה: (ל) נשמה. קסלה כמו גיד הנשה

ב א ו ר

היתה ארץ סאוכה לנבל. טפסר, הנכון בזה כמו שנתב המבאר לס' נחום, כי המלה
 זאת מורכבת ממלת ערב טיף או טיִאוף (וענינו הליכה נסיעה וסביבה) ומן סר שענינו שליט
 ומושל, ולס' תרגמתיו נאלו נאמר שר לבא. כילק סמר, מענין חסמר שערות נשרי, והדמיון
 בא או על הכמות שיהיו הסוסים כ"כ הרבה כילק סמר, או על האיכות שינאלו במהירות ויקרבו
 כחנבים מענין התרעישו בארבה (איוב ל"ט ב') ואנכי תרגמתי לטי שניהם. (ל) חדלו, כבר
 נלחו ונלקו ויראו מלהלחם עוד ויברחו וישנו במטודות להליל נפסם, ומתוך זה נשמה גבורתם
 ונקל הוא לאויב להכית משננותיהם ולשבור הנרימים. (לא) רץ לקראת רץ, היה לו לומר רץ
 אחר רץ, ומגיד אחר מגיד, אלא סיכואו הנס ילך הראשון ויגיד למלך וישוב לו וימלא רץ אחר
 כל

אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
 בְּתַבְבֵּל כְּגֵרן עַת הִדְרִיכָה עוֹד
 מֵעַט וּבָאָה עֵת הַקְצִיר וְלָהּ:
 (לד) אֶכְלְנוּ הַמָּמֹנִי נְבוּכַדְרֶאֶצַּר
 מֶלֶךְ בָּבֶל הַצִּיגְנוּ כְּלֵי רִיק בְּלַעֲנוּ
 כַּתְנִין מִלֶּא כִרְשׁוֹ מֵעַד נִי הִדִּיחֵנוּ:
 (לה) חֲמִסֵּי וּשְׂאֵרֵי עַרְבֵי בָבֶל תֹּאמְרוּ
 יֹשְׁבֵת צִיּוֹן וְדַמִּי אֶל יוֹשְׁבֵי כְשָׁדִים
 הָאָמַר יְרוּשָׁלַם: (לו) לָכֵן כָּה
 אָמַר יְהוָה הַנְּגִיד רַב אֶת־רִיבְךָ
 וְנִקְמָתִי אֶת־נִקְמַתְךָ וְהַחֲרַבְתִּי
 אֶת־יָמָה וְהִזְבַּשְׁתִּי אֶת־מְקוֹרָהּ:
 (לז) וְהִיְתָה בָבֶל לְגִלְיָם וּמְעוֹן־
 תַּנִּים שָׁמָּה וּשְׂרָקָה מֵאֵין יוֹשֵׁב:
 (לח) יַחֲדוּ כַכְפָּרִים יִשְׁאַגּוּ נְעָרוֹ

זא שפריצט דער הערר דער
 הערשאארען, דער גאטט
 ישראל'ס: דיא טאָכטער
 בבל'ס וואָר (פיר אנדערע) וויא
 איינע טעננע צור צייט דעם
 דרעשענס, אבער אין קורצער
 צייט קעמט פֿיר זיא זעלבער
 איינע ערנדטעצייט. (לד) אַב=
 גענאָגט, אומוויהלט האָט מיך
 נבוכדרצר, דער קעניג פֿאַן
 בבל, הינגעשטעללט מיך אַלס
 איין לעער געפֿעס, וויא איין
 קראָקאָדיל פֿערשלאַנג ער
 מיך, פֿילטע זיינען וואָנסט
 מיט מיינען לעקקערביססען,
 אונד וואָרף דאָן מיך אויס.
 (לה) מיין ערליטטענעס אונ=
 רעכט, מיין פֿלייש קאָממע אי=
 בער בבל, שפריצט צוון, אונד
 מיין בלוט איבער דיא בעוואָה=
 גער כשדים'ס, שפריצט
 ירושלים. (לו) פֿירוואָהר!
 שפריצט דער עוויגע, איך
 קעמפֿע דיינען קאמפֿ, אי=
 בערנעהמע דיינע ראַכע, איך
 פֿערטראָקנע זיינען זעע, אונד
 פֿערזענע זיינען קוועלל. (לז) בבל ווירד איין שטיינהויערען, איינע וואָהנונג דער דראַ=
 כען, וויסטע, שויערליך אונד אונבעוואָהנבאר. (לח) בריללען וואָללען זיא אַללעזאַממט
 וויא

אבלני קרי. חסמני קרי. הציגני קרי. בלעני קרי. הדיחני קרי.
 פֿערזענע זיינען קוועלל. (לז) בבל ווירד איין שטיינהויערען, איינע וואָהנונג דער דראַ=

ר ש י

(בראש' ל"ב) שגשה ממקומו: (לג) כגון עת הדריכה. הרי היא עתה מלאה כגון צעת שדשו
 תבואתה שהיא מליאה חטין: עוד מעט. ותחרוקן ותדמה לגורן צעת תחלת הקציר שהיא ריקנית:
 ולה) חמסי ושאריו. לצקת חמסי ומזונותי אשר אכלו שארי: (לח) נערו. לשון חמור נועז:

ב א ו ר

בא לקראתו גם כן להגיד למלך כי נלכדה עירו (רד"ק). (לג) עת הדריכה, ספי' לדעתי
 צעת ממעלתה היתה כגון אשר צו נדרכו העמרים ונדרטו בה כל בני תבל, אבל בימים לא
 כנירים תבא לה עתה עת הקציר ותדרך גם היא, ולפי' תרגמתי. (לד) חסמני, מענין
 סכאוך ובלבול, והוא מאמר ישראל "הנועקים על חמס ונבל וכפי' רד"ק. הדיחני, אבל את
 טוני ואח"כ הדיחני והקיאני כאשר ידית האדם את פסולת המאכל. (לה) חמסי ושאריו,
 שארי בשרי, ואמר חמסי על ההמון אשר בוזו ושאריו על החללים וכן ודמי, וכפל הענין במלות
 שונות (רד"ק). (לו) ימה, מוסב על המליאה במקרא ל"ד בלעני כתנין, ובהיות שהתנין גדל
 בימים כמ"ג ואתה כתנים בימים (יחזקאל ל"ב ב'). אמר להסריב ימה ולהסריב מקורה, ועיין
 בהושע י"ג ט"ו. (לח) נערו, כענין שאנו ורז"ל נהגו בזה הלשון על חמור באחרס חמור נועז

כְּגֹרֵי אַרְיֹות: (לט) בְּחַמֵּם אֲשִׁית
 אֶת־מִשְׁתֵּיהֶם וְהִשְׁכַּרְתִּים לְמַעַן
 יֵעָלוּ וְיִשְׁנוּ שְׁנַת־עוֹלָם וְלֹא
 יִקְיִצוּ נְאֻם יְהוָה: (מ) אֲוֹרִידֶם
 כְּכָרִים לְטָבוֹת כְּאֵילִים עִם־
 עֲתוּדִים: (מא) אֵיךְ נִלְכְּדָה שִׁשְׁךָ
 וְתִתְפֶּשֶׁשׁ תְּהַלֵּת כְּרֵה־אֶרֶץ אֵיךְ
 הִיִּתְהָה לְשִׁמְרָה בְּבֵל בְּגוֹיִם:
 (מב) עָלָה עַל־בְּבֵל הַיָּם בְּהַמּוֹן
 גִּלְיוֹ נִכְסְתָהּ: (מג) הָיוּ עָרִיָּה
 לְשִׁמְרָה אֶרֶץ צִיָּה וְעַרְבָּה אֶרֶץ
 לֹא־יֹשֵׁב בָּהֶן כְּרֵה־אִישׁ וְלֹא־יַעֲבֹר
 בָּהֶן בֶּן־אָדָם: (מד) וּפְקַדְתִּי עַל־
 כָּל בְּבֵל וְהִצַּאתִי אֶת־בְּלָעוּ

וויא דיא לאווען, איהרע שטיממע ערהעבען וויא יונגע ליען. (לט) אין איהרער היטצע לאס איך איהנען אין מאהל בערויטען, דא בערוישע איך זיא, דאס זיא רעכט פֿרעה ליד ווערדען, אונד דארויף שלאפען דען עוויגען שלאף, אויס דעם זיא ניממער ערוואַ בען, שפריכט דער עוויגע. (מ) וויא פעטטע ווידלעממער לאס איך זיא צור שלאכטבאנק שלעפפען, וויא ווידער אונד בעקקע. (מא) אַך וויא איזט איבערוואונדען דעם פֿריע דענס ויטץ, עראַבערט דער רוהם דעם לאַנדעס, וויא וואַרד בבל צום ענטזעטצען אונטער דען פֿעלקערן. (מב) דאָז מעער האַט בבל איבערשיועממעט, האַט עס פֿערגראַכען אין זיי גען אונגעהייערן וועללען. (מג) זיגע שטערטע זינד איי

גע שויערליכע וויסטע, איין דיררעס אָדעס לאַנד, איין לאַנד, וואַרין קיין מענש זיך אויפהעלט, וואַ קיין ערדענוואַהן זיך בליקען לעסט. (מד) אויך בל אין בבל בלייבט גיכט אונגעשטראַכט פֿאַר מיר; איך רייס אויס דעם ראַכען איהם, וואַס ער פֿער־ שלוקט

ר ש י

(לט) בחמם אשית את משתיה. אבויין שיהו משתיהן בעת סח' כדי שיסתברו: למען יעלו וישנו וירדמו: שנת עולם. שנת עולמית וכן עלתה גם מתוך משתה ושכרות נחרבו ונהרגו ונלכדה העיר כמו שנאמר (בדניאל ה') בלשאר אחר נטעם חארט וגומ' (ס) אשתי חמרט וגומר (ס) זי' בלילא קטיל בלשאר מלכא וגומר (ס) ודרוש מדאה קביל מלכותא: (מ) בכרים - כנשים כתורין: (מא) שך. ככל בגי' דא"ת ב"ש: (מב) עלה על ככל היס. חיל גדול כמו היס: (מד) על כל. על ע"א של ככל: את בלעו. שהושלכו כל יושבי הארץ תחתיו: ולא ינהרו. ולא

ב א ו ר

(רד"ק). (לט) בחמם, כלומר בעת חשימותם ובהיותם טובי לבב, אשית להם משתיהם ואשכרם שיעלו ותשול עליהם חרדמה וישנו שינת עולם, והוא משל על לכות רבות אשר יבא עליהם. (מ) אורידם ככרים, כמרעותם וישנו ותדאנה עלמותיהן ככרים אורידם לעבד. (מא) נלכדה ששך, עיין מ"ל לניל כ"ה כ"ו, ולס"ו הקריאה הזאת דומה מאז לקריאה בס' מ"ט כ"ד איך לא עווכה עיר תהלה קרית מאז, וכן תרגמתי. (מד) על כל בבל, הנוכח מדבר

מפיו ולא ינהרו אליו עוד גוים
 גם חומת בבל נפלה: (מח) צאו
 מהזכה עמי ומלטו איש את-
 נפשו מחרון אף יהוה: (מו) ופך
 ירך לבבכם ותיראו בשמועה
 הנשמעת בארץ ובא בשנה
 השמועה והאחריו בשנה השמועה
 וחמם בארץ משר על-משל:
 (מז) לכן הנה ימים באים ופקדתי
 על-פסילי בבל וכל-ארצה
 תבוש וכל-חלליה יפלו בתזכה:
 (מח) ורננו על-בבל שמים וארץ

שלוקט, אונד ניכט מעהר
 שטראמען פֿעלקער צו איהם
 הער; אויך דאָ מויערן בכל'ס
 שטירצען איבער איינאנדער.
 (מח) צייך הינוועג מיין פֿאַלק
 אויס איהרער מיטטע, יעדער
 איינצעלנע אונטער דיר רעט
 טעדאָ לעבען זיך פֿאַר דער
 צאָרנגלוטה דעם עוויגען,
 (מו) דאָס ניכט פֿערצאָגע איי-
 ער הערץ אונד פֿורכט אייך
 איבערפֿאַללע פֿאַר דעם גע-
 ריכטע, דאָ הערום געהט אים
 לאַנדע. אין דיעועם יאָהר
 ענטשטעהט זאָלך איין גע-
 ריכט, איין אַנדערעס געריכט
 וויעדער אים פֿאַל גענדען
 יאָהר, געוואַלט ווירד פֿער-
 איכט אים לאַנדע, איין הער-
 שער פֿערדרענגט דען אַנדערן.

(מו) געוויס, עס קאָמט דאָ צייט, שפּריכט דער עוויגע, אונד איך זוכע היים דאָ געט
 צען בכל'ס, איהר גאַנצעס לאַנד מוס אין שמאָך ליעגען, אונד אין איהרער מיטטע מיס-
 סען אויך איהרע ערשלאַגענען הינפֿאַללען. (מח) פֿראַהלאַקקען ווערדען דאָן היטמעל

אונד

ר ש י

ולא יאספיו וכן ונהרו אליו כל הגוים (ישעיה ב') במימי נהרות כולם ההולכים אל הים: (מו) בשמועה
 הנשמעת בארץ. השמועה הזאת של בלשזר שנהרג: ונא בשנה השמועה. באותה שנה עלמה
 תבוא השמועה שחברה בבל מאליה מן השמי' שנת' (שם י"ג) והיתה בבל לבי ממלכות תפארת
 גאון כשדים כמהפכת אלהים את סדום ואת עמורה: ואחריו בשנה. השניה: השמועה. הטובה
 לכם כה אמר כורש מלך פרס (עזרא א') מי נכס מכל עמו: מושל על מושל. דריוש המדי
 מלך

ב א ו ר

מדבר בלשון נופל על לשון, וכן מלת בלעו נופל על לשון בל. גם חומת בבל, יסמך מפלת
 החומה אכל מפלת בל, כי בית הכל עמד בתוך החומה הפנימית, לפי ספור היון העתקדקט
 בספרו הראשון פרק קפ"א, וגם יחסו בנין החומה ובנין כל העיר לכל זה. (מו) ופן ירך
 לבבכם, לפיכך אני מנטיחכם שלא תיראו מפני האויב שיבא אל בבל כי לא ירע לכם ותלאו
 מחוסם בבלום, ובלשזר מלך שלש שנים ובשנה ראשונה באה שמועת מדי שיבאו על בבל וכן
 בשנה השניה זהו ובאה בשנה השמועה וכן בשנה השלישית זהו ואחריו בשנה השמועה (כד"ק).
 וחמם בארץ, שיבאו חומסים בארץ כשדים. מושל על מושל, זהו כורש הפרסי שאלך אחר
 דריוש המדי (הנ"ל). (מו) וכל ארצה חבוש, יושבי כשדים שמו מנטחם על פסיליהם ואחרו
 כי רק בגללם באו להם המנוחה וממשלת הגדולה על כל הארץ, וע"ז יאמר הנביא שיבאו
 הימים ויפקדו כל פסילי בבל ותנוש כל הארץ, וכל בחוריה יפלו חללים בתוך העיר ולפני פסיליה'
 ויכאו

אונד ערדע איבער בכל, פֿראָה: לאַקקען אַללעס, וואָס צווישען ביידען לעגט, ווען דיא פֿער- וויסטער, שפּריכט דער עוויג גע, פֿאָן נאַרדען איהם קאַמט מען. (מט) דורך בכל פֿיע לען אינסט דער ישראלים פֿיעלע ערשלאַגען הין, דורך בכל פֿעללט איהם זעלבער נון זיין גאַנצעס לאַנד ערשלאַגען הין. (נ) געהעט איהר שווערדטענטראַנגענען! צווי- דערט ניכט, געדענקעט דעס עוויגען אויס דער פֿערנע, רוי פֿעט ירושלים'ס בילד אויך אין דאָזיגע דעכטניס צוריק. (נא) אַך וויר שעמען אונז אַב דער שמאָך, דיא וויר ערלעכט, שאַם דעקט אונזער אַנט- ליטץ, דען באַרבאַרען זינד הערנעפֿאַללען איבער דיא הייליגטהימער דעס טעמ פֿעלס דעס עוויגען. (נד) דאָ- רום קאַממען דיא טאַגע, שפּריכט דער עוויגע, וואָ איך היימוואַכע זיינע געטצען אַללע, איבעראַלל אין זיינעם לאַנדע

וְכָל אֲשֶׁר בָּהֶם כִּי מִצְפּוֹן יָבוֹא-
 לָהֶם הַשּׁוֹדְדִים נְאֻם יְהוָה: (מט) גַּם-
 בְּכָר לְנַפְל חֲלָלִי יִשְׂרָאֵל גַּם-
 לְבַבִּל נָפְלוּ חֲלָלִי כָּל-הָאָרֶץ:
 (נ) פְּלִטִים מִחֶרֶב הִלְכוּ אֶל-
 תַּעֲמָדוּ זָכְרוּ מִרְחוֹק אֶת-יְהוָה
 וִירוּשָׁלַם תַּעֲרָה עַל-לִבְבְּכֶם:
 (נא) בְּשָׁנוּ כִּי-שָׁמַעְנוּ הִרְפָּה
 כַּסְתָּה כְּלָמָה פָּנִינוּ כִּי בָאוּ זָרִים
 עַל-מִקְדָּשֵׁי בֵּית-יְהוָה: (נב) לָכֵן
 הִנֵּה-יָמִים בָּאִים נְאֻם יְהוָה
 וּפְקַדְתִּי עַל-פְּסִילֶיהָ וּבְכָל-
 אֲרָצָה יֵאָנֶק חָלָל: (נג) כִּי-תַעֲלֶה
 בְּכָל הַשָּׁמַיִם וְכִי תִבְצֹר מְרוֹם
 עֹזֵה מְאֹתֵי יְבָאוּ שׁוֹדְדִים לָהֶם נְאֻם-
 יְהוָה: (נד) קוֹל זַעֲקָה מִבְּבֶל וּשְׁבַר

גדול זאָללען פֿערוואונדערטע ראָבֿעל. (נג) שטיענע בכל אויך היממעלאַן, גרינדע עס אויף דען העבֿ- סטען העהען זיינע מאַכט, דיא פֿערוויסטער, דיא איך אויסזענדע, ווערדען אויך דאָרטען דרינגן צו איהם, שפּריכט דער עו גע. (נד) איין אַנגסטגעשרייאַ ערשאַללעט אין בכל, איין גראַף- סער

ר ש י

מלך שנה אחת ובשנה השניי' כורש הפרסי: (מז) גם בכל. הית' לנסול זה חללי ישראל: גם לבבל. ישלו חללי כל ארצה: (נ) פליטים מזרח. ישראל שגלו לחוכה שפלטו מחרב נבחראדן: (נא) כי שמענו חרפה. שהיו כשדים תומרים ומחרפים אותנו לאמר יד אלהינו רמה שהמרבנו את ביתו: (נב) יחזוק חלל. ילעק חלל כשהורגים את האדם בחץ או ברומח והוא גונח כשמוציא הרומח הוא הזנקה: (נג) וכי תככר. לשון מנכר חזק: מאתי יבואו שודדים לה. מאתי מן השמים

ב א ו ר

ויראו כלם כי הכל המה ואין בידם להטיב עמם, וזה תבין את המזמר כלו. (מט) גם בכל לנסול, יתכן כי בדברים האלה ירננו שמים וארץ ויאזרו גם בכל לנסול וגו'. (נב) ובכל ארצה

גָדוֹל מֵאֶרֶץ כְּשָׁדִים: (נה) כִּי-
 שָׁדַד יִהְיֶה אֶת-כָּבֵל וְאֶבֶד מִמֶּנָּה
 קוֹל גָּדוֹל וְהָמוּ גְלִיהֶם כְּמַיִם
 רַבִּים נָתַן שֹׁאֹן קוֹלָם: (נו) כִּי
 בָא עֲלֶיהָ עַל-כָּבֵל שׂוֹדֵד וְנִלְכְּדוּ
 גְבוּרֶיהָ חֲתָתָה קִשְׁתוֹתֶם כִּי אֵל
 גְּמֻלוֹת יִהְיֶה שְׁלֹם יִשְׁלָם:
 (נז) וְהִשְׁכַּרְתִּיו שָׁרִיָּה וְחִכְמִיָּה
 פָּחוּתִיה וְסִגְנִיָּה וְגִבּוֹרִיָּה וְיִשְׁנִי
 שְׁנַת-עוֹלָם וְלֹא יִקְיִצוּ נַאֲם-
 הַמֶּלֶךְ יִהְיֶה צְבָאוֹת שְׁמוֹ:
 (נח) כֹּה-אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת הַמּוֹת
 בְּכָל הַרְחֵבָה עֲרַעַר הַתְּעַרְעַר
 וְשַׁעֲרֵיהָ הַגְּבוּהִים בָּאֵשׁ יִצְתּוּ
 וַיִּגְעוּ עַמִּים בְּדִירֵי-רִיק וְלֵאמֹר
 בְּדִירֵי-אֲשׁוּרֵי-עַסּוֹ: (נט) הַדְּבַר אֲשֶׁר-
 צִוָּהוּ יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא אֶת-שָׁרִיָּה

סער שטורץ אין דער כשדים
 לאנד; (נה) דען דער עוויגע
 זעלבסט צערשטארעט בכל,
 פֿערטילגט דארויס יעדען לוי.
 טען רוף; יעצט בריווען זיא
 גלייך וואָגען גראָסער מעע.
 רעם-פֿלוטהען, אים פֿירט-
 טערליכען געטאָזע נור קינ-
 דיגט איהרע שטיממע זיך אן.
 (נו) יא ער שטירצעט הער אי-
 בער בכל אַלס פֿערוויסער,
 אונד בעויענט זינד זיינע העל-
 דען, צערשפּליטטערט איה-
 רע באָגען, דען דער עוויגע
 איזט דער פֿערגעלטונג גאָסט,
 ער פֿערגילט טרויליך וויעדער.
 (נז) איך בערוישע זיינע פֿיר-
 סטען, זיינע קעניגע, זיינע
 פֿיהרער, זיינע מאַכטהאַבער
 אונד זיינע קריעגער, דאָס זיא
 שלאָפֿען דען עוויגען שלאָף,
 אונד נימער ערוואַכען,
 שפּריכט דער קעניג, דעם-
 סען נאָמע הערר דער העער-
 שאַארען איזט. (נח) זאָ
 שפּריכט דער עוויגע: בכל'ס
 ברייטע מויער צערפֿעללט אין
 טרוימער, איהרע האָען
 פֿפֿאַרטען לאָדערן אויף אין

ח
מ

פתח בלחנך

כן

פֿייער, עם מיהען זיך פֿעלקער, דאָך פֿיר אייטעלן טאָנד נור — נאָציאָנען ערמידען זיך
 פֿיר דיא פֿלאָממע בלאָס. — (נט) פֿאַלגענדען אויפֿטראַג ערטהיילטע דער פּראָפֿעט
 ירמיהו

ר ש י

השמים הגבוהים ממנה יבאו לה השודדים: (נה) נתן שאון קולם. נשמע קול זעקתם:
 (נח) מתערער. לשון חסיר' לשון ערו ערו עד היסוד (תהלים קל"ז): בדי ריק. בהרבה ריק
 שינא

ב א ו ר

ארצה יאנק, עיין מ"ש במקרא מ"ז. (נה) קול גדול, ר"ל אנד מהס קול שאון וקול משחקים
 ולא ישמע עוד ריק קול זעקה ורעש כהמות גלי ים. (נח) בדי ריק, כמו בריק וכן בדי אש
 כמו באש, ומלת די נוספת בהם מורה על החמדת הדבר והגדלתו וכן בדי שופר בדי ארנה
 לרוב, ופירש העמים אשר נבבל אש ייגעו להגיל עלמם לריק ייגעו כי הללמם תהיה באש כי
 מה

ירמיה דעם שריה וזאהן נריה'ם
 דעם וזאהנעם נחסיה'ם, אלס
 ער צדקיהו דען קעניג פאן
 יהודה נאך בבל בעגליטעטע
 אים פיערטען יאהרע זיינער
 רעגיערונג (שריה וואר אבער
 קעמערער). (ס) (ירמיה
 האטטע אללעס דאז באזע,
 וואס איבער בבל קאממען
 זאללטע, אין איין בוך פער-
 צייבעט, אללע דיזעע וואר-
 טע היער, דא איבער בבל
 געשריעבען זינד). (סא) ער
 שפראך נעמליך צו שריה: ווען
 דא נאך בבל קעממסט, דורכ-
 שיע דיזעע ווארטע אללע,
 אונד ליעו זיא לויט פאר;
 (סג) זאראן שפריך: דא,
 א עויגער! דא האסט עס
 אויסגעשפראכען איבער דיע-
 זען ארט, דאס ער צער-
 שטארט ווערדע, דאס ווערער
 מענשען נאך פיעה דארין זיך
 אויפהאלטען, אונד ער איינע
 עויגע וויסטע זיין. (סג) אונד
 זאבאלד דא דאז בוד גאנץ
 אויסגעלעזען האסט, בינדעסט
 דא איינען שטיין דאראן, אונד
 ווירפטט; עס אין דען פרת.

בִּן-נְרִיָּה בֶן-מַחְסִיָּה בְּלַכְתּוֹ אֶת-
 צִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ-יְהוּדָה בְּכָל בְּשַׁנַּת
 הָרְבַעִית לְמַלְכוֹ וּשְׂרִיָּה שֹׁר-
 מְנוּחָה: (ס) וַיִּכְתֹּב יִרְמְיָהוּ אֶת
 כָּל-הָרְעָה אֲשֶׁר-תָּבוֹא אֶל-בָּבֶל
 אֶל-סֵפֶר אֶחָד אֶת כָּל-הַדְּבָרִים
 הָאֵלֶּה הַכְּתוּבִים אֶל-בָּבֶל:
 (סא) וַיֹּאמֶר יִרְמְיָהוּ אֶל-שְׂרִיָּה
 כְּבֹאֲךָ בְּכָל וְרֵאִיתָ וְקִרְאתָ אֶת
 כָּל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה: (סג) וַאֲמַרְתָּ
 יְהוָה אֱתָה דְבַרְתָּ אֶל-הַמָּקוֹם
 הַזֶּה לְהַכְרִיתוֹ לְבִלְתִּי הִיֹּת-בּוֹ
 יוֹשֵׁב לְמַאֲדָם וְעַד-בְּהֵמָה כִּי-
 שָׁמְמוֹת עוֹלָם תִּהְיֶה: (סג) וְהָיָה
 כְּכַלְתְּךָ לְקִרְאָ אֶת-הַסֵּפֶר הַזֶּה
 תִּקְשֹׁר עָלָיו אֶבֶן וְהַשְׁלַכְתּוֹ אַרְ-
 תּוֹךְ פְּרֵת: (סד) וַאֲמַרְתָּ כִּכָּהֵן
 תִּשְׁקַע בְּבֶל וְלֹא-תִקּוֹם מִפְּנֵי

הרעה
 (סד) מיט דען ווארטען: זא ווירד בבל פערזינקען אונד נוימער עמפארקאממען וועגען
 דעם

ר ש י

שיבא אליהם: (נט) שר מנוחה - רב מקרובתא על ידו היו רואים את פני המלך המניאים
 לו תשורה:

כי

ב א ו ר

מה שכתבו להנצל תנא בהם אשורשרפס הנה יגיעתם לריק, (רד"ק) וב"ת - (נט) שר מנוחה,
 שהיה ריע המלך והיה עסן המלך בעת מנוחתו לשון ולהתפוגג עמו, וב"ת - וי"ת כמו מנחה
 ושר מקרובתא (רד"ק). ובש"י פי' כעין הנשדי ע"י היו רואים את פני המלך המניאים לו
 תשורה. (סב) ה' אחת דברת, כל ימך אמת הוא כאשר נבא הנביא כי אחת דברת להכרית
 כל

הֲרַעָה אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְבִיא עֲלֶיהָ
וַיֵּעָפוּ עַד-הֵנָּה דְבָרַי יְרֵמְיָהוּ:

נב (א) בְּךָ-עֲשָׂרִים וְאַחַת שָׁנָה
צִדְקָתָהּ בְּמַלְכוֹת וְאַחַת

עֲשָׂרָה שָׁנָה מֶלֶךְ בִּירוּשָׁלַם וְשֵׁם
אִמּוֹ חַמִּיטַל בַּת-יְרֵמְיָהוּ מִלְּבַנָּה:

(ב) וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינַי יְהוָה כְּכֹל
אֲשֶׁר-עָשָׂה יְהוֹיָקִים: (ג) כִּי וְעַד-

אָף יְהוָה הִיטָהּ בִּירוּשָׁלַם וַיְהוּדָה
עַד-הַשְּׁלִיכּוּ אוֹתָם מֵעַל פְּנֵי

וַיִּמְרֹד צִדְקָתָהּ בְּמַלְכוֹת בְּבָרַל:
(ד) וַיְהִי בַשָּׁנָה הַתְּשֻׁעִית לְמַלְכוֹת

בְּחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי בְּעֶשְׂרֵי לַחֹדֶשׁ
בָּא נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ-בָּבֶל הוּא

וְכָל-חֵילוֹ עַל-יְרוּשָׁלַם וַיַּחֲנוּ
עָלֶיהָ וַיִּבְנוּ עָלֶיהָ דִּיק סָבִיב:

חמוטל קרי והבא

דעם אונגליקס, דאן איך איי
בער דאס זעלבבע ברינגע, דאס
זיא גאנץ ענטקערעטעט ווער.
דען. זא ווייט זינד ירמיה'ס
ווארטע.

נב (א) איין אונד צוואנציג
יארה, וואר צדקה:

אלט אלס ער צור רעניערונג
קאם, אונד איילף יאהרע רע-
גיערטע ער אין ירושלים. זיינע

מוטטער היעס חמוטל, אונד
וואר איינע טאכטער דעם
ירמיהו אויס לבנה. (ב) ער

טהאט וואס דעם עוויגען מיס-
פיעל, גאנץ וויא יהויקים גע-
טהאן. (ג) זא דאס אללעס אין

ירושלים אונד יהודה דעם עווי-
גען צום פערדרוססע וואורדע,
בז ער זיא גאנץ פאן זיינעם

אנגעזיכטע פערשטיעם. עס
געשאה דאן צדקהו דעם קע-
נינע פאן ככל דען געהארואם

אויפקינדיגטע, (ד) זא קאם
אייס ניינטען יאהרע זיינער רע-
גיערונג אים צעהנטען דעם
צעהטן מאנאטהעס נבוכדרצר

קעניג פאן בבל מיט זיינעם

גאנצען העערע פאר ירושלים, בעלאגערטע עס אונד ליעס רינגס אומהער איינען וואלל
אויפ-

ר ש י

נב (ג) כי על אף ה' היטה. היא גרמה לו מרד לדקיהו במלך בבל שהוא תחלת המדינה:
(ד) דיק - כדקוס:

יברחו

ב א ו ר

כל ארץ בבל וממך הלא הרעה על הכשדים. (קד) ויעשו, ר"ל יושביה ייעפו ויאכזרו. עד
הנה דברי, חמר עד הנה לפי שמכאן ועד סוף הספר הוא ספור דברים לא נבואת ירמיה' אלא
מי שכתב הספר כתב בסוף הספר הגלות והמורנן כמו שנחוב בספר מלכים (כד"ק ורד"ח).

נב (ג) היחה בירושלים, הפלטה הנשארת היחה בירושלים על אפי וממתי נעבור השעשים
הרעים שעשו (כד"ק), והכוונה כלדקיהו בן היו בולס רעים ומטאים לה' עד אשר
השליכס מעל פניו, ונמקראות הנאים יסופר לנו המעשה איך נגלו מירושלים והשלכו מעל
פני